

מזכר בנושא התנהלות ספק המים היישובי והתנהלות המועצה כספק שירותי הביוב ביישוב

נוסח מעודכן 12/2018

מזכר זה נכתב בסיוע ובשיתוף מקצועי של מנכ"ל חברת "אקובית בע"מ - בית טוב לענף המים"
כמו כן תודה ליוסי מרגלית, גדעון גולדיס, יהונתן לנגה, שי קבון ודגנית פסח על הערותיהם.

מטרת הנוהל

הסבר על משק המים, על משמעותיות המנהליות, המשפטיות והתקציביות, וכן הנחיה לגבי ההתנהלות הנדרשת ביישובי מועצה אזורית שומרון בתחום, בדגש על אספקת מים למגורים.

- מובהר בזאת כי אין במסמך זה יעוץ משפטי ואינו מהווה תחליף לאמור בחוק / בתקנות ובכל הוראה אחרת. במידה וקיימת סתירה בין מסמך זה לבין לשון החוק, הוראות החוק הן המחייבות-

רקע²

ענף המים הינו אחד הענפים המשמעותיים ביותר בניהול יישוב.
✓ **מבחינת התושב** - אספקת מים הינה שירות חיוני המוענק לכלל התושבים באופן תמידי. שירות זה נתפס כמובן מאליו וקיימת ציפייה מצד התושב לתיקון תקלות באופן מיידי.
✓ **מבחינת היישוב** - משק המים מהווה רכיב משמעותי בניהול תקציב היישוב, מבחינת הכנסות, הוצאות ומערך האחזקה. הוצאות הנובעות מרכישות מים של היישוב, מתיקון תקלות במערכת המים, משפיעות באופן קבוע על התזרים החודשי של הישוב ונשענות על מערך גביה עם פער קניה-מכירה נמוך. משק שלא מתנהל באופן מקצועי יכול להפוך לגרעוני בנקל!

משק המים הארצי

מקורות המים בישראל הינם בבעלות הציבור, אולם הממשלה עצמה אינה מפיקה ואינה מספקת מים. ספקי המים הינם בדרך כלל גופים פרטיים המפעילים תשתיות מתאימות, כגון חברת המים הלאומית "מקורות", שהיא ספק המים הגדול ביותר בישראל המפעילה את המוביל הארצי. מפיקים וספקים נוספים הם תאגידי מים וביוב עירוניים, ספקי מים יישוביים ועוד.

רשות המים אחראית להסדיר את השימוש במים בישראל ולפקח על ספקי ומפיקי המים, וזאת על ידי מתן הקצאות מים שנתיות לצרכנים חקלאיים ותעשייתיים, הנפקת רישיונות הפקה ואספקה, קביעת תעריפי מים והיטלי הפקה וקביעת אמות מידה מחייבות לשירות שעל ספקי המים לתת לצרכניהם.

היישוב כספק מים

הגדרת ספק מים³:

"כל המספק מי שתייה באמצעות מערכת אספקת מים או מתקן הפקה לספק אחר או לצרכן מים, לרבות בעל רישיון הפקה לפי סעיף 23 לחוק המים, או מי שחלה עליו חובה לקבל רישיון כאמור וכן **רשות מקומית**".

רשות מקומית מוגדרת בחוק הפרשנות כך:
רשות מקומית - עיריה, מועצה מקומית, **ועד מקומי** או איגוד ערים;

רוב יישובי המועצה מהווים ומוגדרים כ"ספקי המים" של היישוב אותו הם מנהלים. ספק המים בשומרון הינו הוועד המקומי או האגודה השיתופית בהתאם לרישיון המופק על ידי קמ"ט המים ומהווה התקשרות חוזית עם רשות המים דרך חברת "מקורות" מכוח רישיון הפקה⁴, במסגרתה ספק המים רוכש באופן מרוכז את המים מ"מקורות".

באחריות ספקי המים לפעול על פי החוק והתקנות. בכללן בקרה וניטור מערכת המים היישובית כולל סקר מניעתי וסקר חקירת.

ספק המים מוכר בכפוף לכללי רשות המים⁵ והוראות קמ"ט המים, את המים לכלל התושבים, העסקים, החקלאים והמוסדות העצמאיים בתחומו. מוסדות הציבור ושטחי הציבור ממומנים לרוב על ידי ספק המים בדרך של רכישת המים ממקורות ושימוש הציבור הכלול בתקציב הישות כהוצאות ציבוריות. על כל יישוב להבין מי הישות המשפטית המוגדרת כספק המים (הוועד המקומי או האגודה/או אגודת מים) שכן כלל תפעול הנושא, רישומו ודיווחו, צריכים להתנהל בהתאם למרחב החוקתי, המשפטי והמיסוי של ישות זו בלבד. **הנחיות נוהל זה - מתייחסות לספק המים בלבד.**

חקיקה מחייבת⁶

- **חוק המים - התשי"ט 1959⁷**
- **חוק מדידת מים, תשט"ו - 1955**
- **חוק הרשויות המקומיות (ביוב), התשכ"ב - 1962**
- **משרד הבריאות - הסבר והנחיות בנושא קווי מים, מאגרי מים ואספקה**
- תקנות, כללי מים ותיקוני חקיקה לחסכון במים ועוד, כמפורט בקישור לאתר רשות המים בהמשך.

בשנת 2014 הוחלו כללי המים באופן רשמי על יו"ש באמצעות "כללי המים (יהודה והשומרון), התשע"ד, 2014". כלל ספקי המים ביהודה ושומרון כפופים לרישיון אספקה כפי אישור קמ"ט המים ביו"ש. רשות המים - האתר: **אתר רשות המים**

3. תקנות בריאות העם (איכותם התברואתית של מי שתיה ומתקני מי שתיה) התשע"ג-2013
4. יישובי השומרון נכללים בהגדרת 'בעלי רישיון קטן' כפי שמוסבר ב"כללי המים קביעת תנאים ברישיון 2014".
5. וכלל החקיקה בנושא.
6. **רשות המים חקיקה**
7. מסדיר את נושא המים בישראל בקביעת מדיניות מרחבית כוללת, והוא ההסדר המשפטי המקיף ביותר בנושא משק המים בישראל. החוק קובע כי מקורות המים במדינה הם קניין הציבור (קרי אין בעלות פרטית על מים בישראל), נתונים לשליטתה של המדינה, ומיועדים לצורכי תושביה ולפיתוח הארץ.

אחריות בנושא המים - בשלטון דו רבדי - במועצה אזורית שומרון

אחריות גופים מקצועיים ארציים

חקיקה בנושאי שגרה, איכות מים ארצית והתנהלות בחירום.

אחריות המועצה

1. מים - ביצוע דגימות מים בהתאם להנחיות משרד הבריאות. כמו כן על המועצה לוודא שספק המים עומד בתקני איכות המים, ובמקרה של כשלים פועל בהתאם להנחיות תוך ביצוע התיקונים הנדרשים.
2. ביוב - תחזוקה שוטפת (שפ"ע). בינוי תחנות שאיבה, שיפוץ וכדומה נעשים על פי תוכנית כוללת (הנדסה).

אחריות ספקי המים

אספקת מים, הקמת תשתיות, אחריות לתקינות המערכות, החזקתן ותפעולן. דאגה למערך חירום בסיסי. אספקת מים באיכות התברואתית הנדרשת לפי תקנות בריאות העם. אחריות גופים מקצועיים ארציים.

אחריות גופים מקצועיים ארציים

פיקוח על איכות המים משרד הבריאות מגדיר את האיכות הנדרשת של מים המיועדים לשתייה. לפי הנחיות המשרד⁸, כל טיפול, עבודה, תחזוקה, ניקוי, שינוי או בקרה במי שתייה, במערכת אספקת מים או במיתקן הפקה ייעשו בנוכחות או בידי אדם שעבר הדרכה שאישר המנהל בתחום איכותם התברואת של מי שתייה ואשר השתתף בהשתלמויות מקצועיות תקופתיות. החוק רואה בספק המים האחראי על איכות המים שהוא מספק ונדרש ממנו לבצע בדיקות איכות מים תקופתיות בתדירות ומס' מקומות המפורטים בחוק.

שעת חירום

- **היחידה לביטחון מים** הוקמה על מנת לתת מענה למצבי חירום הקשורים במשק המים ותפקידיה בין השאר:
 - ✓ הגדרת הסיכונים והאיומים על המים.
 - ✓ קביעת הקריטריונים למיגון ולאבטחת המערכות להפקה ולאספקת מים.
 - ✓ קביעת תפיסת ההפעלה והתוכניות האופרטיביות להתמודדות עם אירועי פגיעה במים.
 - ✓ הגדרת הגופים הלוקחים חלק בטיפול באירועי פגיעה במים, מיפוי הסמכויות ופירוט תפקידיהם.
 - ✓ פיקוח על היערכות הגופים הלוקחים חלק במשבר מים, ווידוא מוכנותם וניהול אירועי פגיעה במשק המים.

- **הרשות הייעודית למים בשעת חירום** - הרשות הייעודית למים בשעת חירום, בראשות מנהל רשות המים והביוב, פועלת במסגרת מערך רח"ל (רשות החירום הלאומית) והוקמה על פי החלטת הממשלה. כמו גם 24 רשויות ייעודיות אחרות, עליה לבצע שורה של פעילויות לצורכי הכנת הרשויות המקומיות לשעת חירום ומשבר מים.

אחריות אגפי המועצה

מים

אגף שפ"ע מבצע באופן תקופתי ושיטתי דגימות מים חודשיות לפי הנחיות משרד הבריאות (ובעת הצורך דגימות חוזרות) מאתרי המים ברחבי המועצה, מעבירים לבדיקות מעבדה ומוודא שהם עומדים בתקנים הנוגעים לאיכות מי שתיה נדרשת. כמו כן מבוצעות דגימות שנחיות - טריאלומטני ובדיקת מתכות.

ביוֹב

מערכות הביוֹב הציבוריות ביישובים באחריות המועצה.

- **שוטף - אגף שפ"ע** מבצע באופן שוטף תחזוקה לקווי ביוֹב ותחנות השאיבה.
- **תשתיות - אגף הנדסה**, בשיתוף מנהל תשתיות זורמות, מקדם בנייה ושיפוץ תחנות שאיבה בהתאם לתוכנית כוללת סדורה ושיטתית הבוחנת צרכים מקומיים ואזוריים כאחד.
- **גביית אגרת ביוֹב - בדומה** לארנונה מועצה, גביית אגרת ביוֹב מועצתית מבוצעת באמצעות מחלקת גביה שבאגף כספים ישירות מול התושבים. האגרה כיום מחייבת כל בית אב בסכום קבוע המעוגן בחוק העזר. בהתאם לשינויי חקיקה ארציים חוק העזר התעדכן כך שמנגנון הגביה מוצמד לצריכת המים הביתיים בפועל. נא עקבו אחר פרסומים בנושא.

משק המים בניהול ספק המים

תהליך אספקת המים

כמות המים שיישוב מקבל נמדדת על ידי שעון ראשי ("שעון מקורות") שלרוב ממוקם בכניסה ליישוב. בחלק מהיישובים מאוגמים המים במגדל⁹, וממנו הם מחולקים באמצעות מערכת צינורות משניים לכלל הצרכנים.

מיפוי תשתיות מים

ספק המים חייב להכיר לעומק את מפת תשתיות המים במרחב שבאחריותו, על מנת שיוכל לנהל את משק המים בתבונה לטווח ארוך. לצורך כך נדרשת 'מפת דרך' של הצינורות, עוביים, סוגם, גילם, המעגלים הקיימים וכו', כדי שתתקבל תמונה מלאה של מצב משק המים הנוכחי, ההשקעות העתידיות הנדרשות ובכלל לצורך קבלת החלטות שונות בתיקון תשתיות אלו. מומלץ לאסוף את מירב הנתונים שלעיל ולהעלותם על מפת היישוב הקיימת בתוכנת ה-GIS¹⁰. שכבת נתוני המים הינה שכבה משמעותית בניהול היישוב בהווה ובעתיד.

ליעוץ בנושא איכות מיפוי קיים או טרם הזמנת מיפוי - מומלץ לפנות לרכז פרויקטים ותשתיות זורמות במועצה.

9 עבור כלל הצרכנים או חלקם.

10 תוכנה מועצתית הכוללת תצ"אות כלל היישובים. ככל שיועלו יותר שכבות מידע כך יהיה סנכרון בין הישוב והמועצה וכן ישמש זיכרון ארגוני מקצועי לקידום תכניות ופרויקטים בטווח קצר וארוך. חיוניותה של התוכנה-ברמת הפירוט והעדכון. הסבר נוסף בהמשך המסמך.

שיעון והחלפת מדי מים

לכל נקודת מים בתחומו של ספק המים צריך להיות מד מים וכן על כלל מדי המים להיות רשומים בתוכנת הגביה באופן נפרד ובסטאטוס התנהלות מתאים (חייב כדוגמת תושב פרטי / ציבורי כדוגמת מבנה מזכירות).

נוהל אישור מדי מים

עלות מד המים הראשון שמותקן אצל הצרכן (תושב/עסק וכדומה) תושבת על חשבון הצרכן הן במד רגיל והן במד קר"מ. ספק מקומי רשאי לגבות מהצרכן את מחיר מד המים המודד את המים המסופקים לו ואת הוצאות התקנתו והחזקתו בתשלומים חודשיים או כתוספת יחסית למחיר המים¹¹.

מענה ואילך, ספק המים אחראי לתקינות מד המים, כיולו במבדקה והחלפתו על חשבוננו ובהתאם לסוג המד למעט מקרה בו מד המים ניזוק בוודאות על ידי הצרכן.¹² מעבר למונה מים בקריאה מרחוק¹³ מאפשר גביה מהצרכן במידה וספק המים הינו אגודה שיתופית וגביה זו אושרה באסיפה כללית של חברי האגודה.

מד מים יוחלף או יימסר לבדיקה ולכיול מדי מספר שנים לפי גודלו של מד המים וסוגו. הנושא בשלבי הסדרה מתקדמת ברשות המים. יש להתעדכן ולפעול באחריות בהתאם לנדרש.

חיבורי מים לטווח קצר

שימוש במים הן כצורך קבוע והן כזמני, כגון קבלן בנייה שבונה בית או פרויקט בטווח של חודשים או שנים ספורות, מחייב חיבור מונה ייעודי ונפרד. זאת לצורך מעקב אחרי הצריכה וחיוב מדויק.

מערכות המים

ישנם מדי מים עצמאיים ידניים, שאינם מקושרים למערכת מתכללת אחת. לעומתם ישנן מערכות קריאה מרחוק - מדי מים ממוחשבים המקושרים למערכת הקוראת את הנתונים וממומשת לתוכנת מחשב.

קר"מ - קריאה מרחוק

מערכת ממוחשבת מרכזית המקושרת למוני מים דיגיטליים המוצמדים לכל מקורות המים ביישוב (הן במרכזי האשכולות והן בשעוני הקצה הביתיים, במדשאות, במבני הציבור וכדומה). המערכת קולטת בזמן אמת את צריכת המים מכלל השעונים ונותנת לספק המים הצופה בתוכנה תמונת מצב עדכנית - במאקרו ובמיקרו של זרימת המים, כולל אחוזי פחת למצב נתון, מידוד מדויק לחיוב המשתמשים ומיפוי אזורי לאיתור נזילות לצורך טיפול מהיר. לתוכנות אלו ממשקים אפשריים למערכת GIS, לטלפון נייד לקבלת התראות וכן למערכת גביה יישובית בהתאם להגדרות מראש.

11 בכפוף לתעריפים שפורסמו בעניין על ידי רשות המים.

12 ראו התייחסות בחוק העזר המועצתי בנושא המים.

13 שלא בהתקנה לראשונה

מערכת קר"מ מחייבת מעקב, קריאת הנתונים וניתוחם באופן תקופתי ודיוק רגישות התוכנה בכל ישוב- זאת על מנת שהאפקטיביות שלה תהיה מרבית.

תיאור מערכת קר"מ | רשות המים

מבנה הטריטוריות:



קריאות מים - מקרים מיוחדים

מד תקול

כשעולה חשש מצד הלקוח כי מד המים אינו מונה את כמויות המים הנצרכות באופן תקין, ניתן לפנות לספק המים ולהזמין בדיקה לתקינות מד המים הכרוכה בתשלום אגרה. מד המים ישלח לבדיקה במעבדה מורשית ותוצאות הבדיקה יישלחו לבית הלקוח לאחר כחודש ימים¹⁴. במידה ויתברר כי מד המים אכן אינו תקין, לא יחויב הלקוח בעלות אגרת הבדיקה וחשבון המים יתוקן. לחילופין, במידה ותוצאות המעבדה יעידו כי מד המים היה תקין, הלקוח לא יחויב לזיכוי ועלות בדיקת המעבדה לא תוחזר. הזיכוי בגין התקופה בה היה חייב צריכה יוערך על ידי ספק המים¹⁵ באופן הבא:
לפי הצריכה הממוצעת בין 4 התקופות - שני החודשים שקדמו לתקופה ושני חודשים שלאחריה.
לפי הצריכה של התקופה המקבילה בשנה הקודמת (ובלבד שהיתה מדידה תקינה של צריכת המים).
הזיכוי בהתאם לתעריף בו הלקוח חויב.

נזילות

צרכן המאחר נזילה בצנרת הפרטית וכתוצאה מהנזילה צריכת מים עולה באופן משמעותי¹⁶ מהצריכה הרגילה, רשאי לפנות לספק המים בבקשה להכיר בצריכה חריגה הנובעת מהנזילה¹⁷, תוך חצי שנה מהתקופה לגביה מוגשת בקשת ההקלה.
כשיש קריאות תדירות - הכרה בצריכה חריגה הנובעת מנזילה תינתן לכל היותר לגבי שתי תקופות חיוב רצופות, שבכל אחת מהן התקיימו התנאים המפורטים בסעיף 14¹⁸.

14 במקום מד המים שנשלח לבדיקת מעבדה, יותקן בנכס מד מים חדש.

15 בהחלטת ספק המים מבין האפשרויות.

16 כללי אצבע שונים בספרות המקצועית לקביעת מהי חריגה.

17 את ההקלה ניתן לבקש: במד מים משוין - רק פעם אחת בכל 12 חודשים; במד מים ראשי - רק פעם אחת בכל 24 חודשים.

18 כללי המים ספקים מקומיים, קובעים הוראות ונהלים בדבר חיוב במקרה שנתגלתה נזילה סמויה ברשת הפרטית של

כשיש הערכות ולא קריאות תדירות - ספק המים יעריך את הצריכה הממוצעת בנכס כצריכה של 15 מ"ק¹⁹ ליחידה לחודש ואותה יחייב בתעריפי המים הרגילים. כל הצריכה שנמדדה מעבר לכך תוגדר כצריכה חריגה הנובעת מנזילה ותחויב בהתאם - בתעריף המופחת. על מנת להוכיח נזילה, יבקש הצרכן הכרה בצריכה חריגה הנובעת מנזילה על גבי טופס ייעודי המלווה בתצהיר ואסמכתאות הוכחת קיום הנזילה ותיקונה.

על מנת להימנע מתקלות חוזרות, מומלץ כי הצרכן יבדוק את תקינות הצנרת הפרטית באופן תקופתי. על ספק המים לבצע בדיקות סבירות תקופתיות בדרך של השוואת הצריכות בין תקופות שונות, על מנת לאתר נזילות או חריגות (במידה וחלה עליה של 30% ומעלה) ולהתריע עליהם לצרכן בסמוך לאיתור, בהתאם לדרגת חריגות הממצאים ובהתאם למפורט בחוק²⁰. בהקצאות חקלאות אין רלוונטיות למקרי נזילות.

הפרשי מדידה - צריכה משותפת

הצריכה הכוללת של בית המשותף/שכונת קרואנים נמדדת לרוב על ידי מד מים כללי לצד מדי מים אישיים השייכים לכל אחת מהדירות/בתים. חישוב הצריכה המשותפת נעשה על ידי הפחתת כמות המים הנמדדת במדי הצריכות הפרטיות מכמות הצריכה שמופיעה במד הכללי. הפרש זה²¹ מחולק בין כל יחידות הדיור בבית המשותף ומתווסף לצריכה הדירתית כצריכה פרטית לכל דבר ועניין²².

זרימה חוזרת

תתכן אפשרות ל'זרימה חוזרת' של מים העלולה לפגום באיכות המים וליצור זיהום במי השתייה.

• זרימה חוזרת במשק ביתי:

תופעה עלולה להתרחש ברמה של נכס פרטי ולשבש את קריאות המונה. למרות שהתופעה מוכרת ומנפחת את קריאות המונה (פוגעת בצרכן) רשות המים לא דורשת מספק התקנה גורפת של אביזר ייעודי 'אל חוזר'. אם ירצה, צרכן יוכל להתקין על חשבונו אביזר²³ למניעת זרימה חוזרת.

19 הנכס; במקרה שנתגלתה בנכס נזילה סמויה של מים ברשת הפרטית של הנכס, יעריך הספק המקומי את הצריכה הממוצעת בנכס בתקופה המקבילה בשנה הקודמת או במשך השנה השוטפת, על פי החלטת הספק המקומי. אם היעדר הנתונים בדבר הצריכה הרגילה של הצרכן נובע מכך שלא ניתן היה להגיע אל מד המים או לא ניתן היה להתקין את מד המים בשל נסיבות שאינן בשליטת הספק, ספק המים יעריך את הצריכה הממוצעת בנכס כצריכה של 20 מ"ק לחודש בתעריפי המים הרגילים ועל הצריכה שנמדדה מעבר לכך - תחויב בתעריף המופחת. כל זאת, בתנאי שהמניעה תוקנה על ידי הצרכן.

20 אין באמור כאן בכדי להגדיר מהי נזילה לעניין קבלת החזר.

21 בעיקרון, הסיבות לצריכה משותפת גבוהה הן מגוונות. השכיחות שבהן הן נזילות בצנרת הראשית של הבניין ושימוש ישיר מהצנרת הראשית לצרכי השקיה או שטיפה, תקלה באחד או יותר ממדי המים או שימוש לא מורשה במים ואפילו חלילה גניבת מים.

22 אופן החישוב - בנכס המשמש למגורים בלבד - בחלוקה שווה לפי מספר יחידות דיור בנכס.

בנכס אחר - לפי היחס שבין כמות המים שרשם מד-המים המשמש כל צרכן בנפרד, לבין הכמות הכוללת של המים שרשמו כל מד-המים הנפרדים בנכס. במקרים שבהם לא ניתן לפעול כאמור לעיל - לפי חלוקה אחרת שתוסכם בין הספק המקומי לבין כל הצרכנים בנכס, או באין הסכמה כאמור - לפי חלוקה אחרת, הנראית לספק המקומי כסבירה והולמת בנסיבות העניין. צריכת המים המשותפת תיוסף לצריכה הביתית או הצריכה למטרה האחרת, לה משמשים המים בנכס.

23 2 אביזרים קיימים למקרה זה :
אל חוזר קפיצי
אל חוזר ufr

• זרימה חוזרת בעסקים:

משרד הבריאות קבע רשימה של סוגי עסקים/מפעלים המחויבים בהתקנת אביזר מונע זרימה חוזרת. בעת פתיחת העסק במחלקת רישוי העסקים במועצה²⁴, נדרש מבעל העסק להתקין 'אל חוזר'²⁵ כחוק. בשל חשיבות הנושא הספק נדרש לעקוב לאחר התקנת האביזרים ובדיקתם פעם בשנה.

חובת התקנת אביזר מונע זרימה חוזרת (מז"ח) חלה על הצרכן והספק יחד²⁶. במידה והצרכן לא התקין או בדק את המז"ח כנדרש (פעם בשנה על ידי גורם מוסמך) חובתו של הספק לדאוג לכך ולחייב את הצרכן בהתאם²⁷.

* בבחירה ורכישת אביזר יש לבדוק הכרת משרד הבריאות.

מד המים שאינו נגיש

על הצרכן מוטלת החובה לאפשר נגישות למד המים. כאשר לא ניתן להגיע אל מד המים²⁸, יערך החיוב לפי הערכת צריכה²⁹. עלות הזנת מד ממקום לא נגיש לנגיש -

- במידה והמד במיקום עפ"י ההיתר אך מסיבות היסטוריות אינו נגיש - על חשבון הספק.
- במידה והמד אינו עפ"י ההיתר - על חשבון הצרכן.
- סנקציות הנכללות באמות מידה לתאגידי מים אינן חלות כיום על ספקי מים, אך יש לשאוף להסכמות ושיתוף פעולה על מנת לאפשר נגישות מקסימאלית לקריאת המונים - הן בדרך אוטומטית הקיימת המערכת קר"מ, הן בהעברת צילום קריאה עדכני באמצעים טכנולוגים ביום הקריאה ובחלופות נוספות.

חירום

על ספק המים היישובי להכיר את הסכנות הרחביות בעת הצורך³⁰ וכן בעת זיהום - נדרש לעדכן במידה את משרד הבריאות, קמ"ט מים יו"ש וקמ"ט איכות הסביבה יו"ש³¹.

מידע למשפחה על מוכנות אזרחית למשבר בנושא המים/רשות המים

תקנות בריאות העם 1992 ס' 9	24
להלן חלק מהאביזרים הקיימים בשוק למניעת זרימה חוזרת*: מונע זרימה חוזרת בעל אזור לחץ מופחת (מז"ח) שסתום חד-כיווני כפול (חכ"כ) שובר ריק (וואקום) טעון קפיץ (שוט"ק) שובר ריק (וואקום) 'אטמוספרי'.	25
תקנות בריאות העם 1992 ס' 2, 5	26
ישנו דיווח נדרש נלווה.	27
לדוגמא: אם מד המים נמצא בחצר נעולה והצרכן לא אפשר לנציג החברה גישה למד המים.	28
במקום בו בעיית הנגישות אינה נפתרת (הצרכן אינו מאפשר גישה) אפשר לבצע הערכת צריכה מעבר לכמות הקבועה בכללים ובהתאם לחוות דעת מקצועית לעניין הצריכה בנכס. אפשרות נוספת היא שספק המים יקבע מועד לצילום הצריכה במד המים, כשהצרכן מחויב להימצא בשעה היעודה בקרבת המד על מנת לסייע בצילום.	29
ניתן לקבל סיוע והכוונה בהערכות לחירום בתאום עם מנהל המרחב או סגנו: מרחב מרכז - טלפון: 03-6369752 / דוא"ל shlomoh@water.gov.il היחידה לביטחון מים - פקס: 03-7604622	30
על כן חיוני כאמור שהבודק יהיה/ילווה באיש מקצוע מוסמך כאמור לעיל.	31

מתפקידיו של ספק המים בהיערכות לחירום:

1. לוודא שקיימות עתודות מים לשעת חירום (דרגי א-ב).
2. למגן את מתקני המים
3. להכין תכניות לתיקון תשתיות.
4. לעורר את התודעה הציבורית לאחזקת ערכת מים וסניטציה לחירום בבתים.
5. לפעול להיערכות הסברתית לחירום ולהטמעת חידושים בנושא (מכלי מים, שקיות לסניטציה ועוד).
6. תחקור והפקת לקחים מאירועי מים והטמעתם.

תעריפים

חברת "מקורות" היא האחראית לאספקת המים באיכות ובלחץ המקובל עד לשטח של ספק המים. בתוך השטח של ספק המים - כל זאת באחריותו. מתוך עקרון השוויון קבעה רשות המים שעלויות המים יושתו באופן שווה בכל המדינה על אף שההוצאות משתנות מאזור לאזור.

הנחיות רשות המים כוללות הן את תקרות תעריפי המכירה מחברת "מקורות" אל ספק המים (הישות הרלוונטית ביישוב) והן את תעריפי המכירה של ספק המים לצרכנים (תושבים, מוסדות, עסקים, חקלאות וכדומה).

מדרגות:

בשנת 2010 נקבע בתעריפי המים דירוג לצרכני המים הביתיים:

- מדרגה ראשונה (תעריף בסיס - א') - עד 3.5 מ"ק לכל נפש בבית אב ובכל חודש ולא פחות מ-7 מ"ק ליחידת דיו. זאת לגבי יחידה אשר המתגוררים בה רשומים במרשם האוכלוסין בישוב. באם אינם רשומים - מדרגה זו אינה קיימת.
- מדרגה שניה (תעריף נוסף - ב') - כל כמות נוספת בתעריף גבוה יותר.

צריכה מינימאלית:

- עצם האחזקה של מונה מחייב את הצרכן בחיוב מינימאלי. לשון החוק: "צרכן יחויב בעד 1.5 מ"ק מים לתקופה של חודש, גם אם צרך פחות מן הכמות האמורה באותה תקופה, לפי התעריף שהיה עליו לשלם בעד כמות זו".
- על כן, מד אשר אין לו צריכה כלל, יחויב הצרכן ב-1.5 קוב בהתאם לתעריף המשויך לנכס.

תעריפי רכישה ממקורות:

- ✓ תעריפי הרכישה ממקורות זהים בכל המדינה.
- ✓ תעריפי הרכישה כוללים מע"מ³² ומפולחים לקטגוריות השונות - מגורים, חקלאות וכדומה.
- ✓ ישנה מכסת מ"קים³³ לחודש לכל ספק מים, אשר נקבעת אחת לשנה על ידי רשות המים בהתאמה לדיווחי הספק השנתיים לרשות המים. ישנם תעריפים נמוכים עד למימוש המכסות (למגורים ולחקלאות) ומעבר להם התעריף גבוה יותר.

32 במידה ואין דיווח על מע"מ עסקאות, בהתאמה, לא ניתן לדרוש קיזוז מע"מ תשומות.

33 מים נמדדים במ"ק (קוב) - מטרים מעוקבים. מטר מעוקב הוא יחידת מידה לנפח ששווה לנפחה של קובייה שאורך צלעה מטר אחד.

תעריפי מכירה - גביה מצרכנים (תושבים):

- ✓ התעריפים המפורסמים הינם תעריפי **מקסימום**
- ✓ התעריפים הרלוונטיים ליישובי מועצה אזורית שומרון הינם לרוב תחת הכותרת **תעריפי מים**
- המסופקים מאת ספקים מקומיים שאינם חייבים בתיאגוד** (עמ' 6 בספר התעריפים נכון ל-2018)

תעריפי המכירה לצרכנים כוללים בתעריף המפורסם המרכיבים הבאים:

עלות הרכישה ממקורות, סכום מינימאלי הנדרש להפרשה לקרן מים, השתתפות בעלויות התחזוקה ומימון שרותי תפעול וניהול כלליים של מערכת אספקת המים.

תעריפי המים מתעדכנים על ידי רשות המים אחת לחצי שנה. 'ספר תעריפי המים' בקישור הרצ"ב.

[תעריפי רשות המים/טבלת התעריפים המעודכנים מתפרסמת משמאל](#)

לנוחיותכם - להלן עדכון תעריפים אחרון (7/2018) - צריכה ביתית*:

תעריף כולל מע"מ למ"ק

א	0.443	תעריף בסיס - א'
ב	6.190	תעריף נוסף ב'

רכישה ממקורות:

א	3.068	תעריף בסיס - א'
ב	8.902	תעריף נוסף - ב'

מכירה לתושב:

*ללא חקלאות, גינון וכדומה

אוכלוסיות בעלות זכאות להנחות - מאז שנת 2014 קבוצות אוכלוסייה מסוימות (כדוגמת נכי צה"ל, ניצולי שואה ועוד) זכאיות לתוספת של 3.5 מ"ק מים בתעריף הבסיסי, נוסף על הזכאות בתעריף הבסיסי³⁴, ובסך הכול מוקצים 7 מ"ק מים במחיר מופחת לזכאים.

[אוכלוסיות זכאיות למכסות מים | רשות המים](#)

אופן ההטבה - ההטבה תינתן לספק המים שלגביו מתקיימים שני התנאים שלהלן יחדיו:

1. ספק המים מחייב את הצרכנים בשני תעריפים, תעריף רגיל ותעריף מוזל.
2. ספק המים מדווח על הכמויות הפרטניות שסופקו לכל זכאי במערכת ההטבות השיתופית של רשות המים.

מובהר כי ההחזר הכספי משולם על ידי רשות המים בעבור מתן ההטבה בפועל לזכאי על פי דיווחי ספק המים.

נושאים נוספים בכלל משק המים

תחזוקה

בתעריף המכירה נכלל מרכיב תחזוקה שנועד לשמש לצורך הוצאות התחזוקה השוטפת, עלויות ניהול ומימון מערך המים ביישוב וכן לצורך קרן המים במידה וידרשו השקעות.

ניתוק מים

החל מיום 31/3/2015 נכנסו לתוקפם כללי תאגידי מים וביוב (ניתוק אספקת שירותי מים או שירותי ביוב), התשע"ה - 2015 (להלן - "כללי ניתוק אספקת מים לצרכנים"). כללים אלו טרם הוחלו בשטחי יהודה ושומרון ועל כן כעת ניתן בהסתמך על רישיון הספקת המים המונפק על ידי מנהל האזרחי לנתק אספקת מים לצרכנים סרבני תשלום ובתנאי שהחוב מיוחס לצריכת מים בלבד. זאת כמובן כברירת מחדל לאחר יישום יתר ההליכים ובהתאם לנהלים ולהנחיות קמ"ט מים.

פחת

הפער בין הקובים (מ"ק) הנרכשים ממקורות לבין אלו המדווחים (הכוונה לצריכה בתשלום ולצריכה ציבורית ללא תשלום) - נקרא "פחת". הפחת נובע מסיבות שונות: נזילות בצנרת, שעוני מים תקולים, זליגת מים מזערית שאיננה נספרת על ידי מד המים, צריכה ציבורית שלא נמדדת בשעון מים וכדומה.

על פי רוב פחת המים מהווה הפסד כספי ישיר של ספק המים - את עלויות המים שאינן משויכות לצרכן ובגינום לא מתקבלים תקבולים (דליפות וכדומה), סופג משק המים היישובי מדי חודש, ועל כן השאיפה היא להקטין אותן למינימום האפשרי.

ערנות בקריאת מונים ובביצוע התאמות, בדיקת איכות הצנרת ורמת התחזוקה שלה, התאמתה לכמות הצרכנים ביישוב - כל אלו מהווים משתנים המשפיעים על גידול/קיצון באחוזי הפחת.

מסד נתוני צריכת מים

על ספק המים לנהל מסד נתונים מלא ומהימן של משק המים, כדי לעקוב אחר נתוני הצריכה והפחת בטווח הקצר והארוך, לקבל החלטות אסטרטגיות על השקעות בתחום ולחייב את הצרכנים בדיוק מרבי ובהתאם לחוק.

לשם כך חשוב להקפיד על הדברים הבאים:

© שיעון מלא - יש לוודא שלכל התושבים, העסקים, מבני הציבור, שטחי הגינון והחקלאות ביישוב יש שעוני מים (מדים).

© קריאת מונים תדירה

• מערכת קר"מ מבצעת קריאת מונים תדירה ואוטומטית בניגוד למערכת ידנית הנקראת באמצעות רישום אנושי.

• עיתוי קריאה - קריאת המונים צריכה להיות שיטתית בכל המדים ובעיתוי אחד (רצוי בראשון

לחודש³⁵) על מנת ליצור זהות מקסימאלית לעיתוי קריאת מקורות (המתבצעת בשבוע הראשון בכל חודש לועזי).

- תזמון העברת המידע לתוכנת הגביה - מועד העברת קריאות המונים (הידיניים/בקר"מ) לתוכנת הגביה ('יצוא') יהיה ביום הקריאה, כדי לוודא סנכרון נתונים ועקביות.
- ספק נדרש לבצע קריאה של מד המים הראשי וכל מדי המים המשויכים לנכס לפחות אחת לחודשיים, ולשלוח לצרכנים חשבונות תקופתיים על פי קריאות מדי המים.
- * אם תקופת החיוב היא דו חודשית, פרק הזמן בין קריאה לקריאה יהיה בין 56-66 ימים.
- * אם תקופת החיוב היא חודשית, פרק הזמן בין קריאה לקריאה יהיה בין 26-36 ימים.

• **אנו מעודדים קריאה כל חודש ולא הערכות!**

© סיווג מונים ציבוריים באופן נפרד

- יש לסווג כרטיסי מונים ציבוריים במערכת הגביה בהתאם למהות המוסד.
- יש מוסדות ציבור הפועלים באמצעות ישויות משפטיות שונות באופן עצמאי ומתנהלים כישות עסקית נפרדת. לכן מבחינת היישוב הם נכללים ב'תושבים ואחרים' (ומחויבים בתשלום) (תעריף מכירה) עבור המים שהם צורכים.
- מוסדות ציבור המנוהלים על ידי היישוב, כגון משרד הישוב, גינון ציבורי ועוד. עבורם ישנו מד מים נעקב ונרשם כדי לייצר מודעות לגובה הצריכה, לבדוק סבירות ולכמת את משמעותה להוצאות היישוב, למרות שבפועל לא מופק חיוב עבורם. עלות כספית זו מהווה הוצאה ציבורית הממומנת על ידי ספק המים בגובה תעריפי העלות שלו מול מקורות.
- צריכה להיות רשימה של כל שעוני המים במרחב הציבורי (מעבר לבתי תושבים ובתי עסק משלמים) עם בהירות לגבי אופן התנהלותם (חייב משלם/מימון ציבורי של ספק המים), התואמים את המהות ומבוטאים בהתאמה בתוכנת הגביה. מובן שהחלוקה הקטגורית חייבת להיות על פי היגיון עקבי ולא שרירותי³⁶, ורצוי שיהיה מעוגן בהחלטת ועד.

קרון שיקום מים³⁷

כיוון שספק המים היישובי נושא באחריות תקינות מערכות המים שבתחום שיפוטו המוניציפאלי ותפעולו, הוא נדרש על פי חוק ליצור קרון כספית³⁸, שתישמר בחשבון נוסף, או בפיקדון, או בתת חשבון בנק של ספק המים, ותהיה מיועדת אך ורק לפעולות הקשורות ישירות למערכת המים כמפורט בכללים: שדרוג המערכת, תחזוקה ותפעולה. הקרון תחשב כרכוש היישוב ותנוהל מבחינה חשבונאית בהתאם להגדרות הישות דרכה פועל ספק המים.

35 באופן שבו החיוב לתושב יתאפשר בגין חודש הצריכה

36 לדוגמה לא סביר שמתוך שלושה בתי כנסת ביישוב, ספק המים יחייב במימון עלויות המים רק אחד מהם, ואל היתר יתייחס כמימון ציבורי ויפתור אותם מתשלום. כל זאת בהנחה שאין שוני מהותי אחר בהתנהלות בתי הכנסת.

37 בתעריפי רשות המים תחת הקטגוריה: אחזקת מערכות מים או ביוב לגבי מים לכל מטרה למעט חקלאות.

38 כללי המים 1994 - "(ג) ספק מקומי שלא מנוי בסעיף קטן (א), יעביר בעד מים שסיפק, לרבות לצריכה עצמית, בתום כל רבעון, סכום... לכל המטרות והשימושים, למעט חקלאות, בתי חולים ובתי מרחץ, לחשבון בנק נפרד שבבעלותו, שישימש בעד השקעות למטרת שיקום, חידוש ופיתוח מערכות מים או ביוב בתחומו; ספק מקומי כאמור, לא יעשה כל שימוש בכספים כאמור שלא למטרה שנועדו לה, לא ישעבד או ימחה כספים אלה ולא ייתן זכות קיזוז לגביהם, אלא אם כן השעבוד, ההמחאה או זכות הקיזוז משמשים למטרה שנועדו לה הכספים שהפקיד בחשבונם."

הספק המקומי ינהל את הכספים במשק כספים סגור ולא ישתמש בכספים אלא למטרות שיועדו לה, לא ישעבד או ימחה כספים אלה ולא ייתן זכות קיזוז לגביהם, אלא אם כן השעבוד, ההמחאה או זכות הקיזוז משמשים למטרות להן נועדו הכספים שהפקיד בחשבון.

על ספק המים לאמוד בכל עת את מצב מערכות המים, להכין תכניות מגירה נדרשות ולוודא שקרן המים תשקף את הסכומים בהם הוא צפוי להשתמש בטווח הקצר (נהוג להתייחס לטווח של שלוש שנים).

הפרשה לקרן מים היא בעבור מכירות לכלל הצרכנים (לא כולל מקווה וחקלאות) היא 0.43 ₪ לקוב כיום.

הפרשה לקרן מים בעבור מכירות לחקלאות היא 0.091 ₪ לקוב נכון ל-07.2018.
קרן המים תורכב בחלקה מהחלק המחויב על ידי רשות המים להיות מופרש לטובת העניין כמוסבר לעיל שנגבה על ידי הספק המקומי, ובחלקה השני ממקורות עצמיים של ספק המים שיקצה לקרן המים על פי תכנית האחזקה מפורטת.

מובהר כי בכל מצב, אין לגבות מעל תעריפי המקסימום!
על גביית כספי קרן השיקום עבור ספק מים מקומי **לא יחול מע"מ** באם כספים אלו יושקעו כאמור בכללים. תעריפי השיקום מגולמים בתעריפי המים הנגבים בהתאם לכללי המים ספקים מקומיים. בהתאם לכללי המים ספקים מקומיים, אין בגביית תשלומים בעבור קרן שיקום כדי לבטל תשלומים אחרים בעבור שירותי מים שאותם גובה הספק המקומי כדין לפי חוקי עזר.

גינן ציבורי

גינן ציבורי זכאי לתעריף מופחת. על מנת לקבל זכאות זו יש להגיש בקשה לרשות המים בהתבסס על מיפוי מלא ומעודכן של הגנים הציבוריים ביישוב.³⁹

הקצאת מים לגינן ציבורי

זכאות לתעריף שטחי גינן ניתן לקבל בהתאם להליכים הנדרשים ובהתאם לתנאים המצטברים הבאים:

- שטח הגנים הציבוריים עולה על 50 מ"ר.
- הגנים (גן נוי מושקה) נמצאים באחריות הרשות או מי מטעמה ופתוחים לשימוש הציבור.
- לכל גן ישנו מונה נפרד ומערכת לקיצוב מים לכל קבוצת צמחיה.
- כלל חיובי הצרכנים על ידי ספק המים הינם בהתאמה לתעריפי רשות המים⁴⁰.
- לא תתאפשר זהות בין ספק המים ביישוב לגורם האחראי על הגינן בו. ביישוב בו פועלות שתי ישויות, רצוי שהגינן יהיה באחריות הישות שאינה ספקית מים. יש להיוועץ ביועמ"ש ורו"ח היישוב על מנת להסדיר זאת.

מדי שנה נדרש לדווח עד 30 בנובמבר על הגינן הציבורי בקובץ יצוא מ-GIS. בהקמת גינות חדשות בהיקף שטחים המושקים מעל 10% מהזכאות, יש למפות ולעדכן את הרשות.

הגשת בקשה לגינן ציבורי/רשות המים

39 ישנה אפליקציה לטובת תיעוד ודיווח בביצוע עצמי - שניתן לקבל הרשאה להעלאתה במייל ginun@water.gov.il
40 ולא מעבר לתקרות אלו

חקלאות

מכסת זכאות לחקלאות

הזכאות למכסת מים נגזרת מהשטח שעליו קיימת או מתוכננת החקלאות.

חקלאי המעוניין בהקצאת מים לחקלאות נדרש להעביר:

- אישור הוועדה החקלאית של המועצה האזורית חוזה הקצאת שטח, שעליו חתומים החקלאי, היישוב והחטיבה להתיישבות.
- אישור המנהל האזרחי לשטח המבוקש - מועבר להתייחסות באמצעות משרד החקלאות. ספק המים מדווח לרשות המים על צריכת מים לחקלאות, כך שהתעריף הייעודי בקטגורית 'מים שפירים לחקלאות' מוטמע בחשבונית בהתאם. ברישיון שיועבר מדי שנה לספק המים תכלול מכסת הצריכה החקלאית שאושרה לו.
- עד השנה הקצאות המים ניתנו שמית לחקלאים הפעילים, החל משנה זו המים מוקצים לאגודה כמכסה חקלאית אחת כללית, ולא על שם צרכנים פרטיים. השינוי נובע ממגמת רשות המים להעברת הסמכויות ממנה לקמ"ט מים במנהל האזרחי⁴¹.

נכון לשנת 2018, בשל שינויים בנושא החקלאות, רשות המים מחייבת במהלך השנה ישובים הזכאים למכסת חקלאות בתעריף חקלאות ותעריף א' (ללא שורת תעריף ב'). בתום השנה צפוי להעריך חישוב רטרואקטיבי וגביית רכישות כלל השנה מעבר לתעריף א ומכסת החקלאות-בתעריף ב'. הדבר צפוי ליצור קושי תזרימי בחיוב גבוה בעת ההתחשבות.

קובץ תקנות בנושא חקלאות | 2/2017

מגדלים ועמודות מים

מגדל מים מכיל 'מים עומדים' ולכן מהווה מקור להתפתחות חיידקים.

על ספק המים לפעול בהתאם לתקנות הרלוונטיות בנושא ובכללן:

הנחיות לניקוי מערכות אספקת מי שתיה:

- ◆ מגדל/עמודה - תקנות בריאות העם (מערכות בריכה למי שתיה), התשמ"ג-1983 - כוללות דרישת ניקוי בריכה בהתאם למקור המים שבה. באחריות הספק על פי חוק לדאוג לניקוי של מגדלי המים פעם בשנה על ידי אדם שמוסמך לכך⁴².
- ◆ מי תהום - ניקוי אחת לשנתיים.
- ◆ מים עיליים או בצירוף מי תהום מים עיליים - פעמיים בשנה.
- ◆ משאבות מים -תקנות בריאות העם (תנאים תברואתיים לקידוח מי שתיה), התשנ"ה-1995.

41 בעבר קמ"ט מים היה חתום על הקצאות המים, אך לא נכללו באחריותו תהליכי ההקצאה והרישוי. היום רשות המים דורשת את מעורבותו בכל שלבי ההקצאה. מאחר וחלק מהקצאות המים שניתנו בעבר על שטחים שלא היו מקבילים היום אישור במנהל האזרחי, חשש קמ"ט מים לחתום על הקצאות לחקלאים שהוא איננו יודע מה מיקום השטח שלהם מחד, ומאידך לא רצה לפגוע בחקלאים שיש להם הקצאה קיימת שנים רבות. הפתרון שנמצא היה הקצאת המים לאגודות במקום לחקלאים הפרטיים.

42 חשוב להיות מודעים לעלויות הנדרשות ולשקלל זאת בתקצוב השנתי.

ביצוע השטיפה יעשה על ידי סגירת כניסת המים לבריכה, ריקון עד לגובה מסוים של הבריכה על ידי צריכת הצרכנים, פתיחת מגופים שעושים מעקף לבריכה ומקבלים מים ישירות מ מקורות ישירות לאספקה לצרכנים. כאשר אין גובה מספיק לאספקה שכזו, ניתן להתקין בוסטר חירום להגברת הלחץ ליישוב (דרך שאינה עדיפה) או להשבית את בריכת האגירה ולהשתמש במקור משני. ראוי שבחירת אופן הניקוי, דרך ומקור זרימת המים בעת הניקיון והניקיון עצמו-יעשו באמצעות אדם מוסמך לכך.

רישום חשבונאי

רישום חשבונאי לקרן המים

נדרש לתת ביטוי חשבונאי להפקדות לקרן המים, הן בתקציב השוטף כהוצאה שתבטא את הפחתת הכנסות המים וההכנסות השוטפות בכלל, ומצד שני תהיה השתקפות לקרן המים הבנקאית בניהול תב"ר המים בוועד המקומי או ברישום תב"ר באגודה בקרן בהון הנקראת בשפה המקצועית קרן ייעודית למשק המים/נכסים נטו שיועדו באופן זמני. על מנת שהכספים המיועדים והמועברים לקרן המים יתוקצבו וירשמו באופן נכון, מומלץ לפעול בהתאם למזכר שצפוי להתפרסם בעניין ויוועד להנהלות החשבונות.

רישום חשבונאי לניהול משק המים השוטף⁴³

בניגוד לקרן המים אותה יש לנהל כמשק סגור, אין חובה לנהל את שאר פעילות משק המים כמשק סגור. עם זאת ישנה חובה לנהל את ההוצאות, ההכנסות והרכוש הקבוע⁴⁴ (השקעות ופחת) באופן מפורט ומסודר כך שישקפו בזמינות מידע מרבי על כלל מערך המים היישובי.

רישום הכנסות מים

לאחר הטמעת נתוני קריאת המונים במערכת הגביה יש להוציא הודעות חיוב אך ורק לצרכנים הנדרשים לשלם בפועל. ביטוי לשימוש הצרכנים בבעלות היישוב שאינם נדרשים לשלם בפועל (מעון, שטחי ציבור, משרד היישוב וכדומה) יינתן באמצעות פיצול חשבונית והשתת ההוצאות בהתאמה כמבואר בהמשך.

רישום הוצאות מים

מומלץ לנהל רישום של הוצאות המים בצורה מפורטת כך שבעת קבלת חשבונית הוצאות המים מ'מקורות', תתקבל טבלה פשוטה⁴⁵ שתכמת את הקובים שנצרכו על ידי כלל התושבים, מוסדות הציבור והפרש כפחת, ותוכל לתרגם את הצריכה לעלויות כספיות בהתאם לתעריפי הרכישה. טבלה זו תוצמד לחשבונית שתועבר לרישום הנהלת החשבונות.  **קישור לטבלה.**

ככל שרישום ההוצאות בספרים יהיה מסודר ומפולח מדי חודש, כך ניתן יהיה לבצע מעקב, בדיקת סבירות, אבחנת תנודות בפחת היישובי ועוד. הבנת המצב היא הפתח לשינוי ולשיפור.

43 צפוי מסמך בנושא הרישום החשבונאי להנהלות חשבונות כולל דוגמא פשטנית.
44 באגודה שיתופית בלבד.
45 ראה פרק המלצות

דיווחים לרשות המים

על פי דרישת רשות המים ספק מים מחויב בדיווחים השנתיים הבאים⁴⁶ *:

• **דוגמאות לדיווחים - קישור**

* כלל התאריכים המופיעים כפופים להנחיות רשות המים כיום והינן ברות שינוי. יש לעקוב על התאריכים המפורסמים מעת לעת.

1. דיווח מספר נפשות לבית אב

אחת לשנה ולא יאחר מיום 15 לנובמבר, ידווח ספק המים לרשות המים על מספר הנפשות לכל בית אב והמ"קים שנמכרו בשנה שחלפה, לצורך קביעת המכסה השנתית הבאה (תעריף א'). זאת בכפוף למרשם האוכלוסין ולרישום המשתקף ביישוב.

על המזכירות להקפיד כי כחלק מנהלי קליטת תושב, יידרש רישום התושבות ביישוב במרשם האוכלוסין.

מספר התושבים הרשומים מהווה את הבסיס לקביעת מכסות המים השנתיות ליישוב. ישנה השפעה כספית ישירה ומרחיקת לכת של דיוק הדיווחים על העלויות המשולמות למקורות ואלו הנגבות מהתושבים⁴⁷. (רשות המים בודקת את הנתונים ביחס למרשם אוכלוסין ועלולה להציף פערים).

אחת ל-3 שנים על הספק לחדש את תצהיר עדכון הנפשות המהווה את הבסיס לקביעת ההקצאה למשפחה^{48, 49}.

מומלץ לגבש נוהל שיעגן את הדיווחים הבאים:

- תוספת ילד למשפחה - בעת רישום ילד נוסף במרשם האוכלוסין, תידרש המשפחה להעביר אסמכתא למזכירות הישוב (תצהיר מעודכן לספק ביחד עם צילום ספח ת.ז. מעודכן)
- קליטת בית אב/תושב - משפחה נקלטת נדרשת להעביר למזכירות היישוב הוכחת רישום במרשם האוכלוסין כדי שמכסת הזכאות המשפחתית לתעריף א' תתעדכן בתוכנת הגביה מאותו חודש והלאה יקבלו מכסה של 7 קוב ליחידת דיור בתעריף א' וכל היתר בתעריף ב'⁵⁰.

2. דיווח צריכה ואספקה

אחת לשנה בחודש פברואר ידווח ספק המים לרשות המים בדו"ח מקוון על צריכת המים של כלל הצרכנים בתחומי בשנה הקלנדרית שחלפה, על פי הפילוחים השונים - צריכה ביתית, חקלאות, גינון, מוסדות ועוד.

אחת לשנה רשות המים מבצעת תחשיב רטרואקטיבי המשקלל את השינויים במספר הנפשות ובתי האב על פני השנה. על כן ספק מים שנותן למשפחה זכאות בהתאם לעדכון שהעבירה לו, סופג עלויות

46 דוגמאות לדיווחים השונים מופיעים כנספחים באתר המועצה במסגרת אגף יישובים ומתנ"ס - נהלים

47 לתשומת לבכם, כפי ידיעתנו מדד רשות המים הוא חודשי ועל כן מכסה שלא נוצלה בחודש מסוים אינה מתאזנת בחודשים הבאים.

48 לאחרונה החלו רשות המים בעריכת ביקורות מדגמיות על ידי חברה חיצונית ודרישותיהן כללו הצגת תצהירים עדכניים.

49 קודם לתצהיר על ספק המים לשלוח הודעה לכלל בתי האב בשטחו בדבר מספר הנפשות בבית האב כפי המעודכן אצל ספק המים כך שהתושבים יוכלו לעדכן תוך זמן סביר על העדכונים, אם ישנם.

50 קיימת אפשרות דחוקה בעת אילוץ העברת רישום מכתובת לכתובת, כי התושב החדש ייתן אישור הספק מכתובת המגורים הקודמת על כך שהמשפחה אינה מקבלת הקצאה במקום הרישום ועל כן רשאית לזכות לה במקום בו היא מתגוררת בפועל.

בטווח קצר אך בתחשיב שנתי יקבל את ההפרשים במסגרת "הפרשי צריכה" ממקורות. **רישום שאינו מדויק יכול ליצור הפסדים. לתשומת לבכם חשוב לדייק בנדרש למילוי ובהשלכה לתוכנה.**

3. הצהרת מנהל כללי

מדי שנה רשות המים שולחת לספק המים דרישה לחתימה על הצהרת מנהל כללי⁵¹ וחידוש רישיון האספקה וכן אגרת רישיון לתשלום, לטיפול הספק בהקדם ולא יאוחר מיום 15 ליולי באותה השנה.

4. דיווח כספי

ספק מים שמופיע כחייב דיווח באתר האינטרנט של רשות המים⁵² נדרש להגיש אחת לשנה ולא יאוחר מיום 15 באפריל, דיווח כספי מבוקר של משק המים. יש להגיש את הדו"ח בפורמט הנדרש על ידי רשות המים עם הצהרת רו"ח שהדו"ח סקור (לא מבוקר אך חתום על ידי רו"ח). מומלץ להיעזר בגורם מקצועי הבקיא בהנחיות לייחוס הוצאות למשק המים, להפקת דו"ח זה⁵³. על מנת להפיק את הדיווח הכספי השנתי (התנהלות חשבונאית זו מחייבת את כלל ספקי המים, אף אלו שלא נדרשים בשלב זה לדווח בפועל), יש להטמיע במערכת הנהלת החשבונות את הסעיפים הרלוונטיים.

סיכום המלצות פרקטיות ליישובי המועצה המתפקדים כספק מים

חקיקה

- ✓ ספק המים מחויב לעמוד בחוקים ובתקנות, על כן עליו לשלוט בחקיקה הנדרשת, העיונית והמעשית.
- ✓ אישורים - על הספק לוודא שכלל מקבלי המים בשטחו מגובים באישורים וברישיונות רלוונטיים, כגון בריכה.

הנחות לאוכלוסיות זכאיות

- ✓ חשוב לידע אחת לתקופה את כלל התושבים על התנאים לקבלת זכאות לתעריף נמוך במשק המים (ניצולי שואה ועוד).
- ✓ יש להקפיד על מילוי טפסים מתאימים ולדווח לרשות המים.
- ✓ יש לנהל מעקב על הדיווחים שנשלחו ועל הסכום שהתקבל.
- ✓ מצופה מספק המים לבדוק אחת לחודש את מאגר הזכאים המופיע באתר רשות המים. אם התווספו זכאים חדשים עליו לעדכן את הזכאים, לתת זיכוי רטרואקטיבי (אם רלוונטי) ולוודא רישום נכון בתוכנת הנהלת חשבונות⁵⁴.

הסברים בנושא הטבות לאוכלוסיות מיוחדות | רשות המים

51	יש להסב את תשומת הלב לאחריות יו"ר הועד המקומי/המנהל אשר מהווה ספק המים היישובי, לקיום תנאי הרישיון.
52	כלל בהתאם לס' 26 לכללי המים בעל רישיון (שאינו 'בעל רישיון קטן') מחויב בהגשת דוח כספי. בפועל יש להיצמד לרשימת חייבי הדיווח המפורסמת.
53	רשות המים פרסמה הנחיות 4/3/14.
54	על מנת שלא ליצור הפסד לספק המים באופן שמים נרכשו בתעריף ב' ונמכרו בתעריף א' (מופחת).

עזרה במיפוי ושיעון

- שי קבון, רכז פרויקטים ותשתיות זורמות באגף הנדסה, בעל ניסיון רב בנושא זה, מוכן לסייע בבדיקת איכות המיפוי שביצע היישוב. מומלץ לקבוע איתו פגישה (בנוכחות המזכיר והתחזוקן/אחראי נושא המים) לחשיבה משותפת על איכות המיפוי שנעשה. handasa@shomron.org.il 03-9066445
- חשוב שהמיפוי יהיה מפורט ככל האפשר ושיועבר בנוסף למיפוי מודפס גם כקובץ dwg (מגיע כקובץ shp ומומר בתשלום לקובץ הייעודי) לצורך העלאה לתוכנת ה-GIS⁵⁵. המיפוי בתוכנה יהווה כלי עבודה להמשך וכן שימור זיכרון ארגוני.
- פירוט רצוי למיפוי: קוים (עובי, חומר, שנת הנחה), מונים, מעגלים, משאבות, מגופים, מתקנים הנדסיים ועוד.
- יש לוודא שישנו שיעון בכלל מוקדי המים ברחבי היישוב (כולל מדשאות, גנים ציבוריים, מבנים בבעלות היישוב, מוסדות הפטורים מכל סיבה מתשלום בגין צריכת המים וכדומה) במקומות מוגשים⁵⁶.
- על פי חוק⁵⁷ ספק נדרש אחת ל-10 שנים להזמין סקר תברואתי מפורט שיכלול את המיפוי, ליקוים וכד' ולהעביר את ממצאיו למשרד הבריאות.
- מעבר להצבת השעונים בנקודות אספקה/הצריכה, מומלץ להתקין שעון בכל נקודת פיצול תשתיות המים.
- ספק המים אחראי להתקנת מד מים לכל תושב (העלות תושב על התושב בראשונה).
- יש להחליף / לכייל מונים אחת לשנתיים עד חמש שנים על פי התקן.

קריאת מונים

- ◎ יש לבצע קריאה של מד המים הראשי וכל מדי המים המשויכים לנכס לפחות אחת לחודשיים⁵⁸, ולשלוח לצרכנים חשבונות תקופתיים על פי קריאות מדי המים.
- ◎ מומלץ לבצע קריאה בכל חודש ובאותו יום לכלל מדי המים ביישוב.
- ◎ במקרה של קריאת מונים ידנית - חשוב שהקריאה תהיה שיטתית לכלל המדים (כולל ראשי) ובעיתוי אחד (ביום הראשון של החודש), כדי ליצור זהות מקסימלית לעיתוי קריאת מקורות⁵⁹.
- ◎ ספירה פיזית - יש לוודא שישנה מפת מילוי לפי סדר ההליכה והקריאה.
- ◎ מומלץ שקורא המונים יקליד את הנתונים במערכת ממוחשבת ולא ידנית (לצורך תיעוד אמין, עריכת חישובים והשוואות נתונים).
- ◎ במידה וקריאת המונים בדפים פיזיים - יש לשמור את הדפים כאסמכתאות רשמיות עד תום תקופת התיישנות מסמכים - 7 שנים.
- ◎ מדי מים שמסיבות שונות אינם קיימים בתוכנת הגביה (לא מומלץ) - יש לנהל בעבורם רישום מסודר נלווה לתוכנת הגביה כדי לקבל מצג מלא.
- ◎ בקרות - מומלץ לקיים אחת לתקופה מבחני סבירות כדוגמת אלו: בדיקת קריאה מדגמית מול שעון פיזי על ידי גורם שאינו קורא המונים, השוואת נתוני תקופה קודמת ונוכחית ובדיקת סבירות.

55	לאגף הנדסה.
56	שלא תהיה בעיית פרטיות בקריאת המונים.
57	תקנה משנת 2013 לביצוע עד שנת 2023
58	הקריאה תתבצע בכלל המדים וביניהם המוסדות הממונים על ידי הישוב ולא מופק עבורם כרטיס חיוב.
59	שמתרחשת בשבוע הראשון בכל חודש.

גביה ובדיקות סבירות

- אין לגבות שלא בהתאם לתעריפים שהוסדרו בחקיקה ובפרסומי רשות המים.
- חובה על ספק המים לגבות אך ורק לפי הקצאת המים/המכסה שאושרה על ידי הרשות. יש להקפיד על עדכונים במערכת הגביה ביישוב: מספר נפשות בכל משפחה וכן שינוי בתעריפים בכל חציון.
- צרכני מים שהיישוב אינו גובה מהם תשלום (כגון מעון יום, מדשאות ציבוריות, מועדון היישוב וכדומה) - לא יתבצע לגביהם חיוב חשבונאי אך תסווג הוצאה בגינם בגובה עלות רכישת תעריף ב'.
- על מנת שכלל הוצאות המים יירשמו בספרים באופן מפורט ומשווה, מומלץ שפקיד הגביה יערוך טבלה מרוכזת על פי תוכנת הגביה של הצריכות לכל מוסד/תושבים עם תעריפים רלוונטיים (בדומה לטבלאות שהצענו בבקורות החציוניות). טבלה זו תצורף לחשבונות/מקורות ותוטמע ברישום הוצאות בחתכי הפעילות השונים.
- מערכת הגביה - יש לוודא שאחראי הגביה ביישוב מעדכן את תעריפי הרכישה והמכירה בתוכנה בהתאם לעדכונים תקופתיים באתר רשות המים (בד"כ פעמיים בשנה, ינואר ויולי).
- יש לוודא שישנה רשימה מסודרת של שעוני המים במרחב הציבורי (מעבר לבתי תושבים ובתי עסק משלמים) עם בהירות התנהלות - חייב משלם/מימון ציבורי של ספק המים. מערכת הגביה - יש לוודא שכרטיסי החיוב בתוכנה מוגדרים נכון בהתאמה לאופן ההתנהלות הנ"ל (חייב/ציבורי) וכן לסדר יתרות שנצברו באופן שגוי בתקופות קודמות.
- יש לוודא סנכרון בין תוכנת הקר"מ ותוכנת הגביה ביישוב - שאין הפרשים ושבשתי המערכות הנתונים זהים.
- יש להיות מודעים (רצוי ברשימה כתובה) למוסדות הקיימים ביישוב ולוודא כי ישנן קריטריונים ברורים למוסד שהוצאותיו (כולל המים) ממומנות על ידי היישוב⁶⁰. זאת על מנת להתנהל בשקיפות ובאחידות וכן להסבר בעת הצורך לגופים חיצוניים.
- יש לסווג מוסדות בתעריף המיוחד על מנת שאפשר יהיה להוציא דו"ח מתוכנת הגביה שישקף את העלות בש"ח של המוסדות.
- יש להגדיר בתוכנת הגביה תעריף "מקורות ב לפי עלות" על בסיס תעריף מעודכן.
- יש להתייחס ברישום המוסדות בתוכנת הגביה באופן פרטני עד רמת שם הגן, בית כנסת וכו', על מנת שניתן יהיה לבצע מעקב מפורט ולהצביע על מוקדי פעולה לחיסכון. מומלץ לבצע פעולות חינוך והסברה שיגבירו את המודעות לצמצום צריכת המים ויעודדו צריכת מים חסכונית יותר.

הנהלת חשבונות

- סטטוס למע"מ - חשוב לוודא עם רואה החשבון של היישוב האם משק המים מדווח למע"מ ולנהל את הממשק החשבונאי בנושא בהתאם לכך (הדבר נובע מסוג הישנות המדווחות ומהתניות שונות ומשפיע על דיווח מדי חודש/חודשיים למע"מ וכן על סכומי התעריפים אליהם מתייחסים).
- בדו"חות הכספיים של ספק המים (או הוועד המקומי או האגודה, הכול לפי העניין) יש להכליל באור בנושא משק המים.
- החל מה-1.1.2019 ובהתאם לפרסומים בנושא, ישנה חובת דיווח צריכות המים ביישוב לצורך חיובי אגרת ביוב מועצתיים.

60 המשמש חלק קטן ביישוב כגון בית כנסת המשמש מעט בתי אב מכלל היישוב, סביר כי ינוהל באמצעות עמותה או חברה שתממן הוצאותיו לצד תקבולי מתפללים. לעומת זאת מבנים שמשרתים באופן תדיר רוב מרכיבי התושבים, סביר כי יממונו על ידי היישוב

ניהול ותחזוקה

- ◆ יש להקפיד על גיבוס ויישום נוהל רישום כתובת מגורי תושב באופן רציף כפי שפורט לעיל. (בין בדיוור קבוע ובין בדיוור ארעי) לצורך חסכון בעלויות התושבים (תשלום מרבי בתעריף נמוך-בסיסי), וכן לצורך הגדלת מכסות המים לחקלאות⁶¹.
- ◆ מומלץ לקיים מעקב חודשי על הפרשי הצריכה מול הרכישה (מ"ק) על מנת לאתר נזילות, (וכן לעדכן את הצרכן בחריגה של 30% ויותר) פחת, גניבה וכדומה.
- ◆ ביישובים בהם המונים הינם אנלוגיים, יש לשקול בכובד ראש צורך ויעילות לבחון מעבר למערכת קריאה מרחוק (עלות-תועלת).
- ◆ המשתמשים בתוכנת יישובית - מומלץ להטמיע את הגרסה החדשה EPR, בה ניתנת יכולת הפרדה והגדרה של מוסדות הציבור לניתוח פחת עדכני וכן ישנו ממשק אוטומטי מתוכנת קריאה מרחוק.
- ◆ כשמאותר פחת בשיעור גבוה ומתקשים לאתר את מקומו - חשוב להיעזר בחברה מקצועית ומנוסה.
- ◆ מומלץ לבצע בחינה תקופתית על ידי מהנדס מים של איכות הצנרת ותחזוקתה (לחץ מים, תחזוקה, הספק וכדומה).
- ◆ כדאי לדגום מידי פעם כמה תושבים ולוודא שנתוני הקר"מ מגיעים לתוכנת הגביה באופן מדויק לחלוטין. וכן לבדוק סה"כ בקובים ובש"ח בקר"מ ובתוכנת הגביה.
- ◆ בבניית שכונה חדשה - מומלץ להתקין מוני קר"מ גם כשאין מערכת.
- ◆ על מנת לתת לרשות המים דיווחים מהימנים ומבוססים בדבר מספר הנפשות בכל בית אב, נדרש ספק המים אחת לשלוש שנים, לשלוח הודעה לכלל בתי האב בשטחו שתבטא את מספר הנפשות בבית האב כפי המעודכן אצל ספק המים כך שהתושבים יוכלו לעדכן תוך זמן סביר על העדכונים, אם ישנם.
- ◆ הכרת דרישות התארגנות בחירום וגיבוס אחראי פנימי.
- ◆ בהתאם לדרישות משרד הבריאות, נדרש כי ספק המים יעמיד איש מקצועי בקיא במערכות המים ואיש קשר (נוסף למנכ"ל) בעל הסמכה.
- ◆ גינון - לוודא שניתנה מכסה לגינון ציבורי בהתאם לנוהל.
- ◆ חקלאות - לוודא שניתנה מכסה לחקלאות בהתאם לנוהל.
- ◆ יש להקפיד על עמידה בזמני דיווח לרשות המים לפי הפירוט וכן לדייק בנתונים ככל האפשר בהתאם למרשם האוכלוסין ולביצוע בפועל (בהתאם לסוג הדיווח).
- ◆ מומלץ לוודא שישנו מיפוי מים עדכני ומסודר של: הידרנדלים (ברז כיבוי אש), קוים, מונים, מעגלים, משאבות, מתקנים הנדסיים, מגופים ועוד.
- ◆ כשיישנם הפרשים בדרישות תשלום - ניתן לערער לרשות המים (בטופס ערעור המצורף לדרישת תשלום) תוך 30 יום. מומלץ לעקוב ולבדוק, מכיוון שלעיתים יש חישובים שגויים.
- ◆ כדאי לתזכיר את התושבים: במקרה שהמים בעלי ריח, טעם או צבע חריגים, יש להתקשר לספק המים ולדווח על התופעה. חשוב לדעת שלעיתים טעם המים מושפע מהזרמת הכלור למים ללא קשר לפגיעה באיכות המים.

תכנית תשתיות מים

- נדרש לוודא שבכל עת קיימת תכנית לטווח של שלוש שנים להשקעות נדרשות במשק המים והערכת עלויותיהן. ביישוב ותיק התשתיות לרוב עתיקות וחשופות לבלאי גבוה. בשל העלות הכספית הגבוהה של ההשקעה הצפויה בעת ההחלפה נדרש להיערך לכך מבעוד מועד.

קרן מים

- יש לוודא שקיימת קרן בנקאית ייעודית לטובת משק המים וכי ההפרשות המחויבות בחוק מופקדות לקרן באופן קבוע.

⁶¹ בנוהל זה בחרנו שלא להרחיב את נושא מכסות המים לחקלאות. יתכן ותינתן הרחבה בחוזרים הבאים.